

POLA

Pagalbos onkologiniams
ligoniams asociacija

**Ar Nacionalinė vėžio profilaktikos ir
kontrolės programa išties
veiksmingas ir veikiantis instrumentas?**

Kartu sveikti lengviau

Situacijos analizė

(pagal 2021 m. pabaigos – 2022 pradžios duomenis)

Bendras mirtingumas nuo vėžio Lietuvoje yra didesnis už ES vidurkį:
Lietuvoje 100 000 gyventojų tenka 280, o visoje ES – 260 mirties nuo vėžio atvejų

I.

Tikėtina gyvenimo trukmė Lietuvoje 2020 m. sutrumpėjo beveik 17 mėnesių iki 75,1 metų ir yra trečia trumpiausia ES ir 5,5 metų trumpesnė už ES vidurkį

II.

Pacientų priemokos už sveikatos paslaugas bene didžiausios: 2019 m. valstybės lėšomis buvo finansuojama tik du trečdaliai (66 proc.) išlaidų sveikatai, tuo tarpu ES vidurkis - apie 80 proc.

III.

Onkologinių vaistų laukimo laikas – 748 dienos, kai ES vidurkis – apie 100 dienų.

IV.

Lietuvai būdingi vieni prasčiausių ES penkerių metų išgyvenamumo rodikliai sergant plaučių, kepenų, kasos, stemplės, inkstų, krūties, kiaušidžių, gimdos kaklelio vėžiu

Programos aktualumas

- Neabejotinai **Nacionalinės vėžio profilaktikos ir kontrolės programa** – reikalingas strateginis šalies dokumentas, padedantis nustatyti vėžio profilaktikos ir kontrolės tikslus, uždavinius ir siekiamus gyventojų sveikatos rodiklius.
- Programos **uždaviniai buvo ir yra aktualūs**:
  - Tobulinti onkologinės pagalbos valdymą ir koordinavimą
  - Plėtoti profilaktinės sveikatos priežiūros paslaugas, ugdyti informuotą ir sveiką visuomenę
  - Gerinti atrankinės patikros dėl onkologinių ligų programų organizavimą ir įgyvendinimą
  - Užtikrinti visavertę ir kokybišką kompleksinę onkologinių ligų diagnostiką ir gydymą, mažinti paslaugų prieinamumo netolygumus, socialinę atskirtį
  - Gerinti onkologinėmis ligomis sergančių pacientų gyvenimo ir gyvenimo pabaigos kokybę
  - Gerinti onkologijos mokymo kokybę, vystyti mokslą
  - Vystyti bendradarbiavimą su NVO onkologinės pagalbos srityje, plėtoti NVO veiklą visuomenėje
  - Užtikrinti visapusišką ir kokybišką onkologijos srities duomenų registraciją ir viešai prieinamą informaciją
- Programos įgyvendinimą užtikrina 2014 m. sudaryta Nacionalinės vėžio profilaktikos ir kontrolės programos įgyvendinimo ir onkologinės pagalbos organizavimo stebėsenos taryba, kurios sudėtyje yra sveikatos politiką formuojančios, įgyvendinančios institucijos ir įstaigos, taip pat nevyriausybinės organizacijos.

Programos veiksmingumas

- Programos vykdymas ir priemonių planų peržiūrėjimas vykdomas formalistiškai, neatsižvelgiant į pasikeitusias aplinkybes, Europos Sąjungos aktualijas, nacionalinius iššūkius.
- Neįvertintas kitų institucijų vaidmuo, nėra jų vykdomų priemonių, nei planai, nei ataskaitos nesvarstomi Vyriausybės ar Seimo lygiu.
- Programos įgyvendinimas užtikrinamas per trimečius priemonių planus, kurių detalumas ir susiejimas su administraciniais ir finansiniais resursais nepakankamas, dažnai jų rengimo procesas pradedamas jau metams įpusėjus ir patvirtinamas pavėluotai.
- Planų įgyvendinimo rezultatai, nesusiejami su būtinais pokyčiais. Pavyzdžiui, priemonių plane nustatyta, kad kiekvienais metais prevencinėse patikros programose privalo sudalyvauti 5 proc. daugiau gyventojų nei praėjusiais metais. Praėjus 8 m. rodiklio formuluotė nepakeista, vykdomos tos pačios priemonės, veikla, nepaisant to, kad šalies gyventojų dalyvavimas vykdomose prevencinėse patikros programose siekia vos 40-50 proc., o Nacionaliniame kovos su vėžiu plane užsibrėžtas tikslas – 80 proc. tikslinės grupės dalyvių.
- Trūksta ir viešumo – SAM tinklalapyje informacija apie vykdymą neatnaujinta nuo 2019 m., paskutinės paskelbtos rodiklių reikšmės už 2018 metus, paskutinė ataskaita už Plano vykdymą – už 2016 metus.
- Silpnėja nevyriausybinių organizacijų vaidmuo ir įtraukimas į priemonių plano įgyvendinimo procesus. Siekiama rodiklių, nepriklausomai nuo to, ar skiriama finansinių resursų nevyriausybiniams organizacijoms, ar ne.

Siūlymai – peržiūrėti programą ir nustatyti efektyvias programos įgyvendinimo priemones

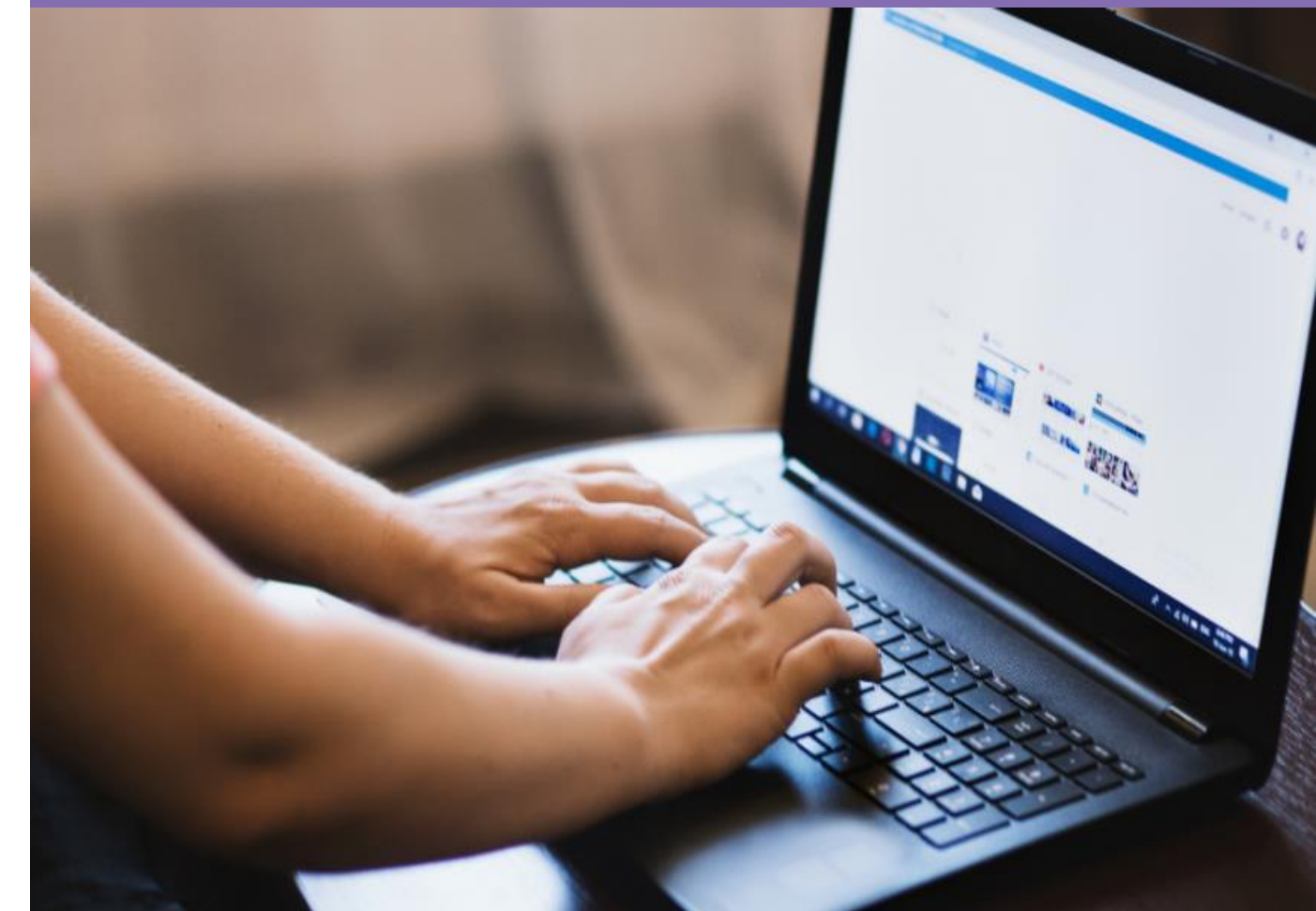
- Pribrendo poreikis atnaujinti Nacionalinę vėžio profilaktikos ir kontrolės programą, parengiant naują strateginio planavimo dokumentą, kurio tikslai atlieptų ne tik nūdienos poreikius ir aktualijas, bet ir prognozuojamus iššūkius, jog iki 2035 m. vėžio atvejų skaičius padidės 24 proc. ir vėžys taps pagrindine mirties priežastimi ES.
- Dabartinis priemonių planas ir jame nurodytos priemonės turi atspindėti Europos kovos su vėžiu plano nuostatas, rengiant 2023 – 2025 m. priemonių planą būtina ne selektyviai, o nuosekliai perkelti visas Europos kovos su vėžiu plano rekomendacijas
- 2022-2025 m. priemonių planas užbaigs Nacionalinės vėžio profilaktikos ir kontrolės 2014-2025 m. programos įgyvendinimo laikotarpį, todėl jame suplanuotos priemonės turi užtikrinti visų programoje užsibrėžtų tikslų, uždavinių, veikos krypčių ir rodiklių įgyvendinimą.
- Prioritetas turi būti teikiamas netolygumų, esančių sveikatos priežiūros sistemoje, mažinimui, taip, kaip suprantama ES – priemonės turi būti kompleksinės ir užtikrinti onkologiniams pacientams kokybišką gydymą ir inovatyvių vaistų prieinamumą.

Siūlymai – efektyvinti vėžio prevencijos patikros programos ir e. sistemos veikimą

- Būtinai naujas požiūris į prevencinių programų vykdymą, įvertinant tai, kad Europos Kovos su vėžiu plane numatytas siekis valstybėms narėms užtikrinti, kad 90 proc. ES gyventojų, kurie atitinka krūtis, gimdos kaklelio ir kolorektalinio vėžio atrankinės patikros reikalavimus, būtų patikrinti iki 2025 m.
- Būtina atlikti pacientų apklausą apie dalyvavimą prevencinėse programose ir analizę, kodėl, nepaisant vykdomų programų, III-IV stadijoje nustatomų susirgimų skaičius siekia beveik 50 proc.
- Įgalinti e. sveikatos sistemos sprendimus prevencinių programų monitoringui ir vykdymui, sudaryti galimybę pacientui įkelti savo duomenis.
- Stiprinti pacientų sveikatos raštingumą, įtraukti juos į savo sveikatos priežiūrą ir įgalinti: užtikrinti, kad organizuojant sveikatos stiprinimui skirtų projektų finansavimo konkursus, iniciatyvas, onkologinių susirgimų prevencijai ir profilaktikai būtų skiriamas prioritetas.
- Edukuoti šeimos gydytojus, stiprinti jų kompetencijas, išlaikyti prevenciją jų rankose.

Siūlymai – stiprinti tarpinstitucinį dėmenį, išplėsti atsakingų institucijų sąrašą

- Šiuo metu Nacionalinės vėžio profilaktikos ir kontrolės programos įgyvendinimą prižiūri ir užtikrina tik LR Sveikatos apsaugos ministerija. Vadovaujantis ES geraja praktika ir atsižvelgus į programos uždavinius, priemonių kompleksškumą, kurios apima socialinės apsaugos klausimus, finansinio saugumo, nediskriminavimo aspektus, taip pat inovacijų sritis, žaliąjį kursą, sveikatai palankesnius maisto produktus, aplinkos faktorius, tokius kaip elektromagnetinė ir kita spinduliuotė, būtina įtraukti ir kitas susijusias ministerijas bei institucijas.
- LR Seimo sveikatos reikalų komitetui turėtų būti teikiamos reguliarios ataskaitos apie Nacionalinės vėžio profilaktikos ir kontrolės programą ir jos įgyvendinimą, papildomai informuojant apie priemonių efektyvumą / neefektyvumą. Pristatant tokias ataskaitas, taip pat galėtų būti skiriamas dėmesys finansinių resursų išankstiniam planavimui, esant poreikiui formuojant prašymą dėl papildomo finansavimo iš biudžeto lėšų nustatymo.

Sėkmės mums visiems šiuose iššūkiuose

POLA

Pagalbos onkologiniams
ligoniams asociacija

Kartu sveikti lengviau